

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

สำนักงานเกษตรอำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี
กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เอกสารสรุปผลการถอดบทเรียน
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
หมู่ที่ ๘ ตำบลหนองฝ้าย อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

นายสวอง เหมกุล
เกษตรกรต้นแบบด้านการปลูกมันสำปะหลัง

จัดทำโดย
สำนักงานเกษตรอำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

คำนำ

โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นงานนโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ต้องมีการบูรณาการขับเคลื่อนการดำเนินงานจากทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อให้ ศพก. เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดแก่เกษตรกร รวมทั้งการให้บริการทางการเกษตร เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ และที่สำคัญคือเป็นกลไกการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ กรมส่งเสริมการเกษตร กำหนดการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. ภายใต้ประเด็น “ตลาดนำ นวัตกรรมเสริม เพิ่มรายได้” โดยเน้นการเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ และดำเนินการถอดบทเรียนโดยการคัดเลือกศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ที่มีจุดเด่นในเรื่อง การนำเทคโนโลยี นวัตกรรมมาใช้ในกระบวนการผลิต ตลอดจนเชื่อมโยงองค์ความรู้จากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ และมีการใช้กลไกการส่งเสริมด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) เพื่อใช้เป็นต้นแบบและแนวทางในการส่งเสริมการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้จากเกษตรกรต้นแบบสู่เกษตรกรด้วยกันเอง ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ตำบลหนองฝ้าย อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีนายสวอง เหมกุล เป็นประธาน และเป็นเกษตรกรต้นแบบด้านการปลูกมันสำปะหลัง โดยมีเทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตที่โดดเด่นเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรในพื้นที่ และมีแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรหรือผู้ที่สนใจ

สำนักงานเกษตรอำเภอเลาขวัญจึงได้คัดเลือกศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ตำบลหนองฝ้าย อำเภอเลาขวัญ เป็นจุดถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทำการเกษตรที่ยั่งยืนเพื่อเป็นข้อมูลดำเนินงานพัฒนาการเกษตรและเป็นแนวทางในการผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่ต่อไป

สำนักงานเกษตรอำเภอเลาขวัญ

กรกฎาคม ๒๕๖๘

สารบัญ

หน้า

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรกรต้นแบบ	๑
ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)	๒
สินค้าหลัก	๒
แปลงเรียนรู้	๒
หลักสูตรการเรียนรู้	๔
การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงาน	
ด้านการเกษตรระดับจังหวัด	๕
การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก.	๗
ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านการเกษตรและการทำงานเป็นเกษตรกรต้นแบบ	
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)	๙
ผลสำเร็จในกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบที่มีการนำวิชาการ	
เทคโนโลยีการเกษตร มาปรับใช้ใน ศพก จนเกิดผลสำเร็จในการทำการเกษตร	
พร้อมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่	๙
ผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับต่อการทำอาชีพเกษตรกร: ผลลัพธ์ที่ได้จากการนำนวัตกรรม/	
เทคโนโลยีมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรคืออะไร เช่น ต้นทุน รายได้ ผลผลิต	๑๓
ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์	๑๕
ผลสำเร็จการทำงานให้ชุมชนในฐานะ ศพก. ที่เป็นเชิงประจักษ์	๑๖
ข้อคิดประจำตัวในการทำงาน	๒๐
ส่วนที่ ๔ ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน	
ดำเนินงานถอดบทเรียน โดย	๒๑
กระบวนการถอดบทเรียน/เครื่องมือที่ใช้	๒๑
ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน	๒๑
ภาคผนวก	๒๒

รายงานผลการถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอ.....เลาขวัญ.....จังหวัด.....กาญจนบุรี.....
ข้อมูล ณ วันที่.....๑๑.....เดือน.....มิถุนายน.....พ.ศ.....๒๕๖๔.....

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ

๑. ชื่อ-สกุล นายสวอง เหมกุล
๒. เลขประจำตัวประชาชน
๓. ที่อยู่ปัจจุบันที่ติดต่อได้ บ้านเลขที่ ๑๒/๒ หมู่ที่ ๘ ตำบลหนองฝ้าย อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี
โทรศัพท์ ๐๘๔-๘๘๓-๗๗๔๐ Facebook - Line -
๔. ปีเกิด พ.ศ. ๒๕๐๗
๕. สถานภาพ ☐ โสด ☒ สมรส ☐ หย่าร้าง
๖. ระดับการศึกษา ๑. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
๒. ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
สถานบันการศึกษา วิทยาลัยเกษตรกรรมสิงห์บุรี
คณะ/สาขาวิชา ๑. สาขาสหกรณ์
๒. สาขาเกษตรกรรม
๗. อาชีพปัจจุบัน
☐ ๗.๑ ประกอบอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียว
☒ ๗.๒ ประกอบอาชีพการเกษตร และประกอบอาชีพอย่างอื่นนอกเหนือจากเกษตร
ระบุ.....เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองฝ้าย.....
๘. รายได้จากการประกอบอาชีพการเกษตร.....๑,๒๕๘,๖๐๐.....บาท/ปี
๙. เป็นเกษตรกรต้นแบบ ศพก. หลัก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๗

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. สินค้าหลัก มันสำปะหลัง

๒. แปลงเรียนรู้ มีจำนวน ๓ แปลงเรียนรู้ ประกอบด้วย

๒.๑) แปลงเรียนรู้มันสำปะหลังพันธุ์ เกษตรศาสตร์ KU ๕๐

๒.๒) แปลงเรียนรู้มันสำปะหลังพันธุ์ เกษตรศาสตร์ KU ๗๒

๒.๓) แปลงเรียนรู้มันสำปะหลังพันธุ์ อธิติ ๑

โดย ศพก. อำเภอลำลูกเกด มีนายสรวง เหมกุล เป็นเจ้าของแปลงเรียนรู้ที่สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับการลดต้นทุน การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้อย่างเชี่ยวชาญ และยังเป็นจุดเรียนรู้ จุดสาธิตการทำมันสำปะหลังให้กับเกษตรกร และกลุ่มเกษตรกรหรือหน่วยงานต่างๆ เข้ามาศึกษาเรียนรู้

๓. ฐานเรียนรู้ จำนวน ๕ ฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย

๑) การผลิตน้ำหมักแดงโม

๒) การใส่ปุ๋ยตามระยะการเจริญเติบโต

๓) การใช้พันธุ์ที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่

๔) การใช้ระบบน้ำหยด

๕) การเตรียมแปลงเพาะปลูก (การใช้ผาน ๓)

๔. หลักสูตรการเรียนรู้ จำนวน ๓ หลักสูตร ประกอบด้วย

๔.๑ หลักสูตรหลัก จำนวน ๕ หลักสูตร ประกอบด้วย

- ๑) การใช้พันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่
- ๒) การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน
- ๓) การใช้ระบบน้ำหยด
- ๔) การเตรียมแปลงปลูก
- ๕) การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำให้ร่วมกับปุ๋ยเคมีตามช่วงอายุมันสำปะหลัง

๔.๒ หลักสูตรบังคับ จำนวน ๑ หลักสูตร ประกอบด้วย

- ๑) เกษตรผสมผสาน
 - การเลี้ยงปลา
 - การเลี้ยงวัว
 - การปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์

๔.๓ หลักสูตรเสริม จำนวน ๓ หลักสูตร ประกอบด้วย

- ๑) การทำน้ำหมักแฉะโม
- ๒) การจัดการโรค-แมลง ด้วยหมักพืชสมุนไพร
- ๓) การทำบัญชี

๔.๔ หลักสูตรที่มีความโดดเด่นของ ศพก. (ให้ระบุจำนวน ๑ หลักสูตร พร้อมระบุวัตถุประสงค์ เนื้อหา และรูปแบบการถ่ายทอดความรู้)

ชื่อหลักสูตร: การผลิตน้ำหมักชีวภาพจากแฉะโม เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร: เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถนำนวัตกรรมทางชีวภาพจากภูมิปัญญาท้องถิ่น มาประยุกต์ใช้ในการผลิตทางการเกษตร โดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดต้นทุนการผลิต พัฒนาคุณภาพดิน และสร้างระบบเกษตรกรรมที่ปลอดภัยและยั่งยืน

สาระสำคัญของหลักสูตร: หลักสูตรนี้พัฒนาขึ้นจากบริบทพื้นที่ ที่มีการปลูกแฉะโมจำนวนมาก และพบปัญหาผลผลิตเหลือทิ้งภายหลังการเก็บเกี่ยว จึงเกิดแนวคิดในการนำแฉะโมซึ่งมีจุลินทรีย์ธรรมชาติและน้ำตาลในปริมาณสูง มาใช้เป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตน้ำหมักชีวภาพ เพื่อนำไปใช้ในกระบวนการปลูกพืช ทั้งนี้เนื้อหาหลักสูตรประกอบด้วย:

๑. แนวคิดและประโยชน์ของน้ำหมักแฉะโม

- การใช้ทรัพยากรเหลือทิ้งทางการเกษตรให้เกิดประโยชน์
- การเสริมสร้างความรู้ด้านการใช้จุลินทรีย์ธรรมชาติในกระบวนการผลิต
- การลดต้นทุนการผลิตด้วยวัตถุดิบในท้องถิ่น
- การปรับปรุงโครงสร้างดินและคุณภาพดิน
- การส่งเสริมระบบเกษตรปลอดภัยและเกษตรยั่งยืน

๒. กระบวนการผลิตน้ำหมักแฉะโม

- นำแฉะโมสดที่เหลือจากการเก็บเกี่ยว ซึ่งไม่เน่าเสีย มาหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ ประมาณ ๕๐ กิโลกรัม
- ใส่ลงในถังพลาสติกขนาด ๒๐๐ ลิตร เติมน้ำตาล ๑๐ กิโลกรัม
- เติมน้ำส้มสายชู ๒๐ ลิตร และเติมน้ำสะอาดประมาณ ๑๐ ลิตร
- ปิดฝาหลวม ๆ หมักไว้นาน ๑ เดือน เพื่อให้ได้สารละลายชีวภาพลักษณะเหลวขุ่น สีน้ำตาล
- ระหว่างการหมักต้องเปิดฝาระบายก๊าซเพื่อป้องกันแรงดันสะสม

๓. สูตรการใช้น้ำหมักเพื่อพืชในระยะต่าง ๆ

โดยผสมน้ำหมักแต่งโมกับน้ำหมักพืชสด แล้วเจือจางกับน้ำสะอาดในอัตรา ๑:๕๐๐ (น้ำหมัก:น้ำ)
แบ่งออกเป็น ๓ สูตรหลัก ดังนี้:

สูตรเร่งการเจริญเติบโต (สูตร N):

น้ำหมักพืชสด ๑๐ ส่วน : น้ำหมักแต่งโม ๑ ส่วน

สูตรเร่งการออกดอก (สูตร P):

น้ำหมักพืชสด ๑ ส่วน : น้ำหมักแต่งโม ๑ ส่วน

สูตรเร่งคุณภาพผลผลิต (สูตร K):

น้ำหมักพืชสด ๑ ส่วน : น้ำหมักแต่งโม ๑๐ ส่วน

รูปแบบการถ่ายทอดความรู้: การถ่ายทอดความรู้ดำเนินการโดย เกษตรกรต้นแบบประจำศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง (Learning by Doing) โดยจัดกิจกรรมฝึกอบรมและสาธิตในพื้นที่ศูนย์ฯ ได้แก่ การแสดงขั้นตอนการเตรียมวัตถุดิบ การผลิตน้ำหมัก และการประยุกต์ใช้งานจริงในแปลงปลูก เพื่อให้เกษตรกรที่เข้าร่วมสามารถเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง เห็นผลลัพธ์ชัดเจน เข้าใจหลักการ และสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด (การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ให้อธิบายวิธีการ และแนวทางในการเข้าร่วมจัดทำแผนอย่างละเอียด)

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ได้รับการพัฒนาให้เป็นสถานที่ให้ความรู้และแหล่งเรียนรู้ด้านการปลูkmั่นสำปะหลังและการลดต้นทุนการผลิตโดยการทำน้ำหมักชีวภาพ ให้กลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่ครอบคลุมและเป็นระบบมากขึ้น การพัฒนาแปลงเรียนรู้และฐานเรียนรู้ พร้อมทั้งหลักสูตรการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสะดวกต่อการเข้ามาศึกษาหาความรู้ ได้ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเกษตรกรในชุมชนและบุคคลทั่วไปอย่างต่อเนื่อง ความสำเร็จดังกล่าวได้นำไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรในระดับที่กว้างขวางและเป็นระบบมากขึ้น

วิธีการและแนวทางในการเข้าร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการ

๑. กลไกการประชุมและการรวบรวมข้อคิดเห็นในระดับอำเภอ

ศูนย์ฯ ได้ดำเนินการร่วมประชุมและชี้แจงแนวทางการดำเนินงานในการจัดเวทีประชุม คณะกรรมการศพก. ภายในอำเภอเดือนละ ๑ ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อคิดเห็นของคณะกรรมการ เครือข่ายเพื่อเตรียมเข้าสู่การประชุมระดับจังหวัด การประชุมเป็นกลไกสำคัญในการสะท้อนข้อเสนอและข้อจำกัด ของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้แผนการขับเคลื่อนงานมีความเป็นจริงและยืดหยุ่นได้

๒. กระบวนการวิเคราะห์ศักยภาพและประเมินพื้นที่

การวิเคราะห์ศักยภาพของ ศพก. และศูนย์เครือข่าย ดำเนินการโดยประธาน ศพก. ร่วมกับ สำนักงานเกษตรอำเภอเลาขวัญ โดยใช้เครื่องมือการวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อนของพื้นที่ (SWOT Analysis) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน การวิเคราะห์ดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและ การจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม

๓. กระบวนการจัดทำแผนและเสนอการพัฒนา

ประธาน ศพก. และศูนย์เครือข่ายร่วมกันวางแผนในการปรับปรุงฐานเรียนรู้ การพัฒนาแปลง เรียนรู้ และการจัดทำเอกสารเผยแพร่องค์ความรู้ต่างๆ ไปประจำศูนย์ โดยเน้นให้ง่ายต่อการเข้าถึงของเกษตรกร การวางแผนนี้ใช้หลักการมีส่วนร่วมและการตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก

๔. การดำเนินงานแบบบูรณาการกับหน่วยงานในพื้นที่และหน่วยงานภายนอก

ศูนย์ฯ เข้าร่วมประชุมระดับจังหวัดเพื่อเชื่อมแผนระหว่าง ศพก. แปลงใหญ่ และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น กรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมชลประทาน กรมการข้าว และกระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น การบูรณาการนี้ช่วยให้การดำเนินงานมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับนโยบาย ระดับจังหวัด

๕. การเป็นผู้นำในการให้บริการแก่เกษตรกร

ศูนย์ฯ ทำหน้าที่เป็นผู้นำในการให้ข้อมูล ข่าวสาร และคำปรึกษาด้านการเกษตรกับเกษตรกร ในพื้นที่ รวมถึงการจัดกิจกรรม Field Day ในพื้นที่ของตนเองหรือพื้นที่ในส่วนของศพก. เครือข่าย การจัดกิจกรรม ด้านการเกษตรต่างๆ และรับเรื่องร้องเรียนปัญหาในพื้นที่แล้วเสนอผ่านช่องทางที่กำหนด

๖. การพัฒนาศักยภาพและการถ่ายทอดความรู้

ศูนย์ฯ ร่วมอบรมและจัดกิจกรรมพัฒนาเกษตรกรในด้านการเป็นวิทยากรให้ความรู้ในสิ่งที่ตนเองถนัด หรือการมีนวัตกรรมในพื้นที่ การดำเนินงานนี้เป็นการสร้างเครือข่ายวิทยากรท้องถิ่นและการขยายผลการเรียนรู้ อย่างยั่งยืน

๗. การประสานงานวิจัยและนวัตกรรม

ศูนย์ฯ ทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานนอกพื้นที่เพื่อเข้ามาเก็บข้อมูลและศึกษาข้อมูลในพื้นที่ อย่างเชิงปฏิบัติ การประสานงานนี้ช่วยเชื่อมโยงระหว่างงานวิจัยกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่ และส่งเสริมการนำ นวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาการเกษตร

๘. การขอรับการสนับสนุนและการจัดการทรัพยากร

ศูนย์ฯ ดำเนินการขอรับการสนับสนุนเพื่อจัดทำป้ายฐานเรียนรู้ เอกสารทางวิชาการ หรือ สนับสนุนปัจจัยการผลิตตามที่เหมาะสมกับศูนย์ศพก. การจัดการทรัพยากรนี้เป็นไปอย่างโปร่งใสและมี ประสิทธิภาพ

๙. ระบบการติดตาม ประเมินผล และรายงาน

ศูนย์ฯ ได้จัดให้มีระบบการจัดเก็บข้อมูลพร้อมผลการดำเนินงาน เพื่อเสนอเป็นแนวทางการปรับปรุงต่อคณะกรรมการระดับจังหวัดต่อไป ระบบนี้ช่วยให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและสามารถปรับปรุงได้อย่างเป็นระบบ

ผลลัพธ์และผลกระทบ: การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการนี้ได้ส่งผลให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานที่เป็นระบบและมีการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ ทำให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการแก่เกษตรกรได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การทำงานแบบบูรณาการยังช่วยลดความซ้ำซ้อนของงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร ส่งผลให้เกษตรกรได้รับบริการที่ครอบคลุมและมีคุณภาพมากขึ้น

๖. การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. (แผนราย ศพก.) (ตามเอกสารแนบ ๑) (มีการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ใครบ้างเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน และให้แนบแผนฯ)

การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. ดำเนินการในรูปแบบบูรณาการที่เน้นการเชื่อมโยงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อให้การดำเนินงานใน ศพก. มีความสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรและสามารถนำไปพัฒนาพื้นที่เป้าหมายได้อย่างยั่งยืน

กระบวนการวิเคราะห์และประเมินสภาพพื้นที่

การวิเคราะห์สภาพพื้นที่เป้าหมาย

การจัดทำแผนเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์สภาพพื้นที่เป้าหมายอย่างเป็นระบบ เพื่อหาสาเหตุ ปัญหา และความต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพของ ศพก. การวิเคราะห์นี้ใช้เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมถึงการสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดเวทีระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน

การประเมินศักยภาพและข้อจำกัด

กระบวนการประเมินศักยภาพของ ศพก. ใช้หลักการวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น การประเมินนี้ช่วยให้การวางแผนมีฐานข้อมูลที่แม่นยำและสามารถกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมได้

กลไกการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน

การประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วม

การจัดทำแผนใช้กลไกการประชุมวางแผนร่วมกับทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เกษตรกร และหน่วยงานสนับสนุน ด้วยการระดมความคิดเห็นร่วมกัน (Brainstorming) เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานในการพัฒนาและวางแผนกิจกรรมรายปีของ ศพก. อย่างครอบคลุมและเป็นระบบ

ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผน การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการมีผู้มีส่วนร่วมจากหลากหลายหน่วยงาน ได้แก่:

ระดับผู้นำและการบริหาร:

- ประธาน ศพก. และคณะกรรมการ ศพก.
- ผู้แทนสภาเกษตรกรจังหวัด
- ผู้แทนองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (อบต.)

หน่วยงานภาครัฐระดับอำเภอ:

- สำนักงานเกษตรอำเภอ
- สำนักงานปศุสัตว์
- สำนักงานประมง
- สำนักงานพัฒนาที่ดิน

หน่วยงานสนับสนุนและเครือข่าย:

- ศูนย์เครือข่ายในอำเภอ
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)
- เกษตรกรผู้นำและกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่

กระบวนการจัดทำแผนและการบูรณาการ

การกำหนดแนวทางและออกแบบกิจกรรม

หน่วยงานและผู้มีส่วนร่วมทั้งหมดร่วมกันกำหนดออกแบบและวางแผนกิจกรรมต่างๆ ที่สามารถขยายผลไปสู่คนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้หลักการออกแบบที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (User-Centered Design) และการออกแบบเชิงระบบ (Systems Design)

การรวบรวมเป็นแผนบูรณาการระดับอำเภอ

กิจกรรมและโครงการต่างๆ ที่ผ่านการออกแบบและวางแผนจะถูกรวบรวมเป็นแผนบูรณาการ ศพก. ระดับอำเภอ ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานและมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานอย่างชัดเจน

กลไกการเสนอและขอรับสนับสนุน

การเสนอเข้าสู่คณะกรรมการระดับจังหวัด

แผนบูรณาการ ศพก. อำเภอที่จัดทำเสร็จสมบูรณ์จะถูกเสนอเข้าสู่คณะกรรมการระดับจังหวัด เพื่อพิจารณาอนุมัติและให้ความเห็นชอบ การเสนอแผนใช้รูปแบบการนำเสนอที่เป็นระบบ พร้อมข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่ครบถ้วน

การใช้เพื่อขอรับสนับสนุนงบประมาณประจำปี

แผนปฏิบัติการบูรณาการจะถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการขอรับสนับสนุนงบประมาณประจำปีจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งในระดับอำเภอ จังหวัด และส่วนกลาง โดยการเสนอขอจะมีการระบุรายละเอียดโครงการวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย งบประมาณที่ต้องการ และผลลัพธ์ที่คาดหวัง

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านการเกษตรและการทำงานเป็นเกษตรกรต้นแบบศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. ผลสำเร็จในกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบที่มีการนำวิชาการ เทคโนโลยีการเกษตร มาปรับใช้ใน ศพก. จนเกิดผลสำเร็จในการทำการเกษตร พร้อมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่

๑.๑ แรงบันดาลใจและจุดเริ่มต้น

๑) อะไรคือแรงบันดาลใจในการเริ่มต้นการปรับเปลี่ยนการทำการเกษตรแบบเดิม ๆ สู่การทำการเกษตรแบบใช้หลักวิชาการหรือเทคโนโลยีในกิจกรรมการเกษตรของท่าน

นายสวอง เหมกุล เกษตรกรต้นแบบประธานศูนย์ ศพก. อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ได้รับแรงบันดาลใจที่ทำให้หันมาปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำการเกษตร เริ่มต้นจากพื้นฐานชีวิตที่เติบโตมาในครอบครัวเกษตรกร ซึ่งทำการเกษตรมาอย่างต่อเนื่องหลายรุ่น จึงคุ้นเคยกับการทำไร่ทำนาตั้งแต่เด็ก และรู้ว่าชีวิตเกษตรกรนั้นต้องอาศัยความขยัน ความอดทน และความหวังในผลผลิตที่ไม่แน่นอน เมื่อเริ่มลงมือทำเกษตรจริงจัง พบว่าการทำเกษตรแบบเดิมมีปัญหา เช่น ผลผลิตไม่แน่นอน รายได้ขึ้นอยู่กับราคาในตลาด ต้นทุนสูง แล้วยังต้องพึ่งพาธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ที่สำคัญคือขาดข้อมูลที่ชัดเจนในการวางแผน เช่น ไม่รู้ว่าจะสภาพดินที่ปลูกมันสำปะหลังอยู่ทุกปีนั้นขาดธาตุอะไร หรือควรใช้ปุ๋ยแบบไหนให้เหมาะสม จึงเริ่มคิดว่า หากยังทำแบบเดิมต่อไปก็คงยากที่จะพัฒนาหรือมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แรงผลักดันสำคัญคืออยากเห็นเกษตรกรในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงเริ่มศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ทั้งจากการไปดูงาน การเข้าร่วมกิจกรรมอบรมของหน่วยงานต่าง ๆ การทดลองลงมือทำด้วยตัวเอง และการเรียนรู้จากเกษตรกรรุ่นใหม่ที่น่าเทคโนโลยีและแนวคิดใหม่ ๆ มาปรับใช้ในไร่ของตัวเอง เมื่อได้เห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจน ก็เกิดความมั่นใจว่าวิธีนี้สามารถพัฒนาอาชีพเกษตรกรให้ก้าวหน้าและยั่งยืนได้จริง

นอกจากนี้ การมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ก็ช่วยให้เข้าถึงแหล่งความรู้มากขึ้น ได้เรียนรู้ทั้งเรื่องการวางแผนการผลิต การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และยังเป็นพื้นที่ให้เกษตรกรได้พูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันอย่างใกล้ชิด จากการสั่งสมความรู้และลงมือปฏิบัติมาโดยตลอด จึงได้รับการยอมรับจากเพื่อนเกษตรกรในชุมชน และได้กลายเป็นเกษตรกรต้นแบบในด้านการปลูกมันสำปะหลัง ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้สนใจ และมีเป้าหมายร่วมกันคือการพัฒนาการเกษตรให้มั่นคง ยั่งยืน และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า

๒) ปัญหาหรือความท้าทายอะไรที่ผลักดันให้เกิดการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้

พื้นที่ตำบลหนองฝ้าย ซึ่งตั้งอยู่บริเวณนอกเขตชลประทาน มีลักษณะดินทราย และด้วยวิถีชีวิตการทำเกษตรแบบดั้งเดิมในพื้นที่มักประสบกับปัญหาร้ายแล้งซ้ำซาก และความท้าทายหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นผลผลิตต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง ปัญหาภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง แรงงานภาคเกษตรที่ลดลง รวมถึงราคาผลผลิตที่ผันผวนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในการวางแผนการเพาะปลูกและการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม อีกหนึ่งปัจจัยสำคัญคือ สภาพพื้นที่ประสบปัญหาความแห้งแล้ง และมีการเพาะปลูกบนพื้นที่เดิมซ้ำ ๆ มานาน ส่งผลให้ดินเสื่อมโทรมและขาดความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งกระทบต่อผลผลิตโดยตรง เมื่อมีการจัดตั้ง ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ในพื้นที่ จึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำเกษตรของชุมชน ตนเองจึงเริ่มศึกษาหาความรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ โดยเฉพาะเรื่องการทำน้ำหมักจากแฉะโม ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของตำบลที่มีการปลูกแฉะโมจำนวนมาก ในแต่ละฤดูกาล มักมีแฉะโมที่เสียหายและเหลือทิ้งจำนวนมากในไร่ ตนเองมองเห็นโอกาสจึงนำแฉะโมเหล่านั้นมาทดลองทำน้ำหมักใช้ในไร่ของตนเอง แม้ช่วงแรกจะต้องลองผิดลองถูก แต่ในที่สุดก็ได้สูตรที่เหมาะสม และสามารถขยายการผลิตน้ำหมักให้เพียงพอต่อการใช้งานของตนเองและชาวบ้านในพื้นที่ นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ดิน โดยการเก็บตัวอย่างดินส่งให้หมอดินประจำชุมชนวิเคราะห์ เพื่อทราบว่าดินขาดธาตุอาหารใด และสามารถปรับปรุงบำรุงดินได้อย่างตรงจุด ช่วยลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิตได้อย่างเป็นรูปธรรมอีกหนึ่งปัญหาที่พบจากประสบการณ์ในการปลูกมันสำปะหลังมาอย่างยาวนาน คือ โรคใบด่างในมันสำปะหลัง ซึ่งเกิดจากการใช้พันธุ์ที่ไม่ทนทานต่อโรค และการแพร่ระบาดของแมลงหริ่งขาวซึ่งเป็นพาหะ การรับรู้ปัญหาเหล่านี้ทำให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกพันธุ์ที่เหมาะสม และการดูแลแปลงปลูกอย่างมีระบบมากยิ่งขึ้น

๑.๒ รายละเอียดของการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในแปลงเรียนรู้ ฐานเรียนรู้

๑) การทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีการเกษตรใด ที่ได้นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตร (เช่น การลดการเกิดปัญหาเรื่องดิน น้ำ อากาศ ในพื้นที่ การลดต้นทุนการผลิต การลดการระบาดของศัตรูพืช การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ได้มีการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีมาปรับใช้อย่างไรบ้าง)

จากการดำเนินงานส่งเสริมเกษตรกรต้นแบบภายใต้แนวคิด **Smart Farmer** พบว่า เกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่มักปลูกมันสำปะหลังบนพื้นที่เดิมซ้ำ ๆ โดยไม่มีการตรวจวิเคราะห์ดิน ส่งผลให้ไม่สามารถทราบได้ว่าดินขาดธาตุอาหารชนิดใดบ้าง อีกทั้งยังมีการใช้ปุ๋ยในปริมาณที่มากเกินไปจนเกิดความจำเป็น ซึ่งส่งผลให้

ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นโดยไม่สอดคล้องกับผลผลิตที่ได้รับเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต จึงได้ปรับเปลี่ยนวิธีการทำเกษตรแบบเดิม โดยเริ่มจากการเก็บตัวอย่างดินส่งตรวจวิเคราะห์ เพื่อประเมินความอุดมสมบูรณ์ของดินและใช้ข้อมูลในการวางแผนการเพาะปลูก เมื่อทราบว่าดินขาดธาตุอาหารบางชนิด จึงมีการปรับสูตรการให้ปุ๋ย โดยเน้นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีในสัดส่วนที่เหมาะสมตามค่าวิเคราะห์ดิน

ในด้านของพันธุ์พืช มีการคัดเลือกพันธุ์มันสำปะหลังที่เหมาะสมกับพื้นที่และมีความทนทานต่อโรค โดยเลือกใช้พันธุ์ **เกษตรศาสตร์ KU ๕๐** ซึ่งเป็นพันธุ์ที่กรมวิชาการเกษตรรับรอง เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและลดความเสี่ยงจากโรคระบาด

ขั้นตอนการปลูกและการจัดการแปลง เริ่มจากการปรับสภาพดินด้วยการรองพื้นขี้วัวแห้ง จากนั้นใช้วิธีปลูกแบบร่องคูในระยะ ๙๐ x ๑๐๐ เซนติเมตร ซึ่งเอื้อต่อการใช้เครื่องจักรในการดูแลแปลง ลดการใช้แรงงาน และเพิ่มความสะดวกในการบริหารจัดการ

ในส่วนของการให้น้ำและธาตุอาหาร มีการใช้ระบบน้ำหยดระยะ ๓๐ เซนติเมตร ควบคู่กับการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน และทดลองใช้น้ำหมักจากแฉะโมที่เหลือทิ้งในพื้นที่ ซึ่งพบว่าช่วยเสริมธาตุอาหารที่จำเป็น กระตุ้นการแตกราก ทำให้ต้นมันตั้งตัวเร็ว และส่งผลให้หัวมันมีน้ำหนักมากขึ้น

ด้านการควบคุมวัชพืชและศัตรูพืช มีการใช้วิธีเขตกรรมร่วมกับการใช้น้ำหมักสมุนไพรในการกำจัดแมลงและป้องกันโรค เพื่อลดการใช้สารเคมี ลดต้นทุน และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเมื่อถึงช่วงเก็บเกี่ยว จะดำเนินการในช่วงอายุระหว่าง ๘-๑๒ เดือน เพื่อให้หัวมันเจริญเติบโตเต็มที่ โดยใช้รถขุดมันสำปะหลังร่วมกับแรงงานในการคัดแยกและใส่ตาข่าย เพื่อลดดินก่อนจะใช้รถคีบใส่รถบรรทุกออกจากไร่ กระบวนการนี้เรียกว่า **“การทำมันสำปะหลังสะอาด”** ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพผลผลิต และลดภาระแรงงานในขั้นตอนหลังการเก็บเกี่ยว แนวทางดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยลดต้นทุนการผลิต แต่ยังส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นต้นแบบในการจัดการแปลงเกษตรที่สามารถขยายผลและถ่ายทอดสู่เกษตรกรรายอื่นในพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม

๒) อธิบายขั้นตอนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตรของท่าน

แนวคิดในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรม เริ่มต้นจากการสังเกตสิ่งรอบตัวในพื้นที่เกษตร โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งที่พบว่ามีผลผลิตเหลือทิ้งในแปลงเป็นจำนวนมาก จึงเกิดความคิดที่จะนำแ่งโมที่ไม่ได้คุณภาพเหล่านี้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ผ่านกระบวนการทำน้ำหมัก ซึ่งเป็นเทคโนโลยีชีวภาพต้นทุนต่ำที่สามารถนำมาใช้ในการบำรุงดินและลดต้นทุนการผลิตได้อย่างดี

จากพื้นฐานความรู้เดิมเกี่ยวกับการทำน้ำหมัก จึงได้ทดลองพัฒนาสูตรน้ำหมักแ่งโมโดยอิงจากทั้ง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและหลักวิทยาศาสตร์ เริ่มจากการเปรียบเทียบสูตรเดิมกับสูตรที่ปรับตามการศึกษาค้นคว้า โดยเฉพาะการเลือกใช้ผลไม้ที่มีรสหวานอย่างแ่งโม ซึ่งช่วยกระตุ้นการทำงานของจุลินทรีย์ได้ดี หลังจากหมักแล้ว จึงนำไปทดลองใช้ในแปลงมันสำปะหลังของตนเอง พบว่าช่วยกระตุ้นการแตกราก การตั้งตัว และเพิ่มน้ำหนักหัวมัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงขยายผลไปยังแปลงใกล้เคียง พร้อมถ่ายทอดให้เพื่อนเกษตรกรนำไปทดลองใช้ต่อได้ด้วย

๓) อธิบายขั้นตอนการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการ เช่น การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การปรับเปลี่ยนพันธุ์พืชที่ทนต่อสภาพภูมิอากาศ ด้านทานต่อโรคแมลง เป็นต้น (ให้อธิบายขั้นตอน วิธีการอย่างละเอียด)

การทำการเกษตรในปัจจุบันไม่สามารถพึ่งเพียงประสบการณ์หรือวิธีดั้งเดิมได้อีกต่อไป จึงมีการนำหลักวิชาการเข้ามาใช้ร่วม เพื่อเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน และรักษาสังแวดล้อมในระยะยาว โดยเฉพาะ การปลูกมันสำปะหลัง ซึ่งมีขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจนและสามารถอธิบายได้ดังนี้

๑. การวิเคราะห์ดินก่อนปลูก

เริ่มจากการเก็บตัวอย่างดินในแปลง โดยจุดในจุดสุ่มประมาณ ๑๕-๒๐ จุด ความลึก ๑๕ เซนติเมตร และหนา ๒-๓ เซนติเมตร แล้วนำมาคลุกผสมให้เข้ากัน จากนั้นตักตัวอย่างดินใส่ถุงสะอาด เขียนชื่อแปลง และส่งตรวจที่สำนักงานพัฒนาที่ดิน เพื่อนำผลวิเคราะห์มาใช้ในการวางแผนใส่ปุ๋ยได้อย่างแม่นยำ ลดการใช้เกินความจำเป็น

๒. การปรับปรุงบำรุงดินด้วยน้ำหมักแ่งโม

เมื่อทราบค่าดินแล้ว ก็เข้าสู่กระบวนการปรับปรุงดิน โดยใช้ น้ำหมักแ่งโมซึ่งเป็นนวัตกรรมชีวภาพที่ผลิตเอง มีขั้นตอนดังนี้:

- **เตรียมวัตถุดิบ** ได้แก่ แ่งโมเหลือทิ้ง (ที่ไม่ใช้สารเคมี), กากน้ำตาลหรือน้ำตาลทรายแดง,

พด.๒ และน้ำสะอาด

- **ขั้นตอนหมัก** หั่นแ่งโม ๕๐ กก. ใส่ถังพลาสติก เติมหากากน้ำตาล ๑๐ กก. น้ำสะอาด ๑๐ ลิตร

และพด.๒ ๑ ชอง คลุกเคล้าให้เข้ากัน ปิดฝาหลวม ๆ แล้วหมักไว้ในที่ร่มประมาณ ๗-๑๔ วัน

- **ข้อสังเกต** เมื่อน้ำหมักเริ่มมีกลิ่นเปรี้ยวหวาน ไม่มีฟองมาก แสดงว่าพร้อมใช้งาน

๓. การนำไปใช้ในแปลงมันสำปะหลัง

เมื่อน้ำหมักพร้อมใช้งานแล้ว ให้นำไปใช้โดย

- ผสมน้ำหมักแ่งโมกับน้ำสะอาดในอัตราส่วน ๑ : ๒๐ แล้วราดโคนต้นหรือพ่นทางใบ

ตั้งแต่มันสำปะหลังอายุ ๓-๖ เดือน

- เมื่อเข้าช่วง ๖ เดือนจนถึงเก็บเกี่ยว ให้ใช้ร่วมกับระบบน้ำหยดเพื่อการให้น้ำและธาตุ

อาหารอย่างสม่ำเสมอ

นอกจากนี้ยังได้ทดลองส่งตัวอย่างน้ำหมักไปตรวจวิเคราะห์ธาตุอาหารกับสำนักงานพัฒนาที่ดิน เพื่อให้ทราบว่ามีสารอาหารใดที่มีอยู่บ้าง ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในสูตรและวิธีการใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและพืชที่ปลูกในแต่ละรอบการผลิตจากกระบวนการทั้งหมดนี้ จึงกล่าวได้ว่าการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและหลักวิชาการ ไม่เพียงช่วยให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างความมั่นใจและยั่งยืนในการทำเกษตรในระยะยาว

๒. ผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับต่อการทำอาชีพการเกษตร: ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการนำนวัตกรรม/เทคโนโลยีมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรคืออะไร เช่น ต้นทุน รายได้ ผลผลิต (ใส่รายละเอียดข้อมูลเชิงตัวเลขเพิ่มเติม เพื่อการเปรียบเทียบเชิงประจักษ์ และให้ระบุสินค้าเกษตรที่ทำการผลิตใน ศพก.ของท่าน)

๒.๑ สินค้าเกษตรที่มีการดำเนินกิจกรรมใน ศพก. มีดังนี้

๑) สินค้าเกษตร ด้านพืช ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....๓..... ชนิด ประกอบด้วย

๑.๑).....มันสำปะหลัง.....พื้นที่ปลูกจำนวน.....๒๐๐.....ไร่

๑.๒).....อ้อยโรงงาน.....พื้นที่ปลูกจำนวน.....๗๐.....ไร่

๑.๓).....ยูคาลิปตัส.....พื้นที่ปลูกจำนวน.....๗.....ไร่

๒) สินค้าเกษตร ด้านประมง ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....๑.....ชนิด ประกอบด้วย

๒.๑).....ปลานิล.....จำนวน.....๓,๐๐๐.....ตัว

๓) สินค้าเกษตร ด้านปศุสัตว์ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....๑.....ชนิด ประกอบด้วย

๓.๑).....วัว.....จำนวน.....๑.....ตัว

๔) สินค้าเกษตร ด้านอื่น ๆ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....๒.....ชนิด ประกอบด้วย

๔.๑).....หญ้าแพงโกล่า.....จำนวน.....๑.....ไร่

๔.๒).....หญ้าเนเปีย.....จำนวน.....๕.....ไร่

๒.๒ ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรใน ศพก.มีดังนี้ (ในระบุต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรหลัก)

๑) สินค้า มันสำปะหลัง มีต้นทุนการผลิต ดังนี้

๑.๑) ...ค่าอุปกรณ์น้ำหยด.....เป็นเงิน.....๒,๗๔๐.....บาท/ไร่

๑.๒) ...ค่าปุ๋ยเคมี.....เป็นเงิน.....๑,๒๐๐.....บาท/ไร่

๑.๓) ...ค่าจ้างแรงงาน (ค่าขุดมันฯ).....เป็นเงิน.....๖๕๐.....บาท/ไร่

๑.๔) ...ค่าแรงคนงาน (ฉีดยาฆ่าหญ้า).....เป็นเงิน.....๖๐๐.....บาท/ไร่

๑.๕) ...ค่าแรงคนงาน (จ้างใส่ปุ๋ยและน้ำหมัก).....เป็นเงิน.....๖๐๐.....บาท/ไร่

๑.๖) ...ค่าแรงหว่านปุ๋ยคอก.....เป็นเงิน.....๕๐๐.....บาท/ไร่

๑.๗) ...ค่าไถตะ (ผาน ๓).....เป็นเงิน.....๓๕๐.....บาท/ไร่

๑.๘) ...ค่าไถ (ผานพรวน ๒๐ จาน).....เป็นเงิน.....๓๐๐.....บาท/ไร่

๑.๙) ...ค่าแรงคนงาน (ฉีดยาคูมหญ้า).....เป็นเงิน.....๓๐๐.....บาท/ไร่

๑.๑๐) ...ค่าแรงคนงาน (จ้างปลูก).....เป็นเงิน.....๒๕๐.....บาท/ไร่

๑.๑๑) ...ค่าแรงเดินท่อ.....เป็นเงิน.....๒๐๐.....บาท/ไร่

รวมต้นทุนการผลิต.....เป็นเงิน.....๗,๖๔๐.....บาท/ไร่

รายได้.....เป็นเงิน.....๘,๘๐๐.....บาท/ไร่

๒.๓ รายได้ของเกษตรกรต้นแบบ มีดังนี้

๑) รายได้รายวัน (ได้รายวันจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกวันของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....-

เฉลี่ยรายได้วันละ.....บาท/วัน

๒) รายได้รายสัปดาห์ (ได้รายสัปดาห์จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกสัปดาห์ของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....-

เฉลี่ยรายได้สัปดาห์ละ.....บาท/สัปดาห์

๓) รายได้รายเดือน (ได้รายเดือนจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกเดือนของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองฝ้าย.....

เฉลี่ยรายได้เดือนละ.....๘,๖๐๐.....บาท/เดือน

๔) รายได้รายปี (ได้รายปีจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกปีของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ รับจ้างงานด้านการเกษตร และทำการเกษตร

เฉลี่ยรายได้ปีละ.....๑,๒๔๘,๖๐๐.....บาท/ปี

๒.๔ ประโยชน์ที่ได้รับ (ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง เกษตรกรรายอื่น และประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนมีอะไรบ้าง)
การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการงานเกษตร โดยเฉพาะการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ทำให้เกิดประโยชน์ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมทั้งกับตัวเกษตรกรเอง เกษตรกรรายอื่น และชุมชนโดยรอบ ดังนี้:

๑) ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง

การพัฒนาแนวทางการผลิตและการนำนวัตกรรม เช่น การทำน้ำหมักแฉะโม มาใช้ในแปลงของตนเอง ทำให้สามารถลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และมีรายได้ที่มั่นคงมากขึ้น อีกทั้งยังได้รับการยอมรับให้เป็นเกษตรกรต้นแบบด้านการปลูกมันสำปะหลัง สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้อื่นได้ กลายเป็นวิทยากรในพื้นที่ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งในด้านสุขภาพกายและสุขภาพใจ

๒) ประโยชน์ที่เกิดกับเกษตรกรรายอื่น

เกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมหรือมาเรียนรู้ที่ศูนย์ฯ ได้รับองค์ความรู้และแนวคิดใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปต่อยอดหรือประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเอง เช่น เทคนิคการปรับปรุงดิน การลดต้นทุนการผลิต หรือการเตรียมความพร้อมรับมือกับปัญหาภัยธรรมชาติ โรคและแมลง ส่งผลให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น มีรายได้ที่เพิ่มขึ้น และมีความมั่นคงในอาชีพการเกษตรมากยิ่งขึ้น

๓) ประโยชน์ที่เกิดกับชุมชน

การทำงานร่วมกันในรูปแบบของเครือข่ายเกษตรกร ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชน ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและการร่วมมือกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เกิดการสร้างอาชีพใหม่ สร้างรายได้ให้กับครัวเรือนในชุมชน และส่งเสริมให้ชุมชนสามารถต่อยอดเป็นแหล่งเรียนรู้ หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ในอนาคต ซึ่งเป็นก้าวสำคัญของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

๓. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์:

๓.๑ เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรของท่านมีการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แปลงเกษตรของท่านและชุมชนอย่างไร

๑) ลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนการใส่ปุ๋ยรูปแบบเดิมมาเป็นการใช้โดรนแทน

๒) ลดการใช้สารเคมี โดยเกษตรกรหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักแถมโมเพิ่มมากขึ้น

๓) เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและลดการใช้พื้นที่โดยการนำระบบ GPS และแผนที่ดิจิทัลเข้ามาช่วยวางแผนการใช้พื้นที่เพาะปลูกตามฤดูกาล

๔) ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

๕) การจัดการดินและการอนุรักษ์ดินด้วยวิธีการปลูกพืชคลุมดินโดยเกษตรกรปลูกปอเทืองก่อนถึงฤดูปลูกเพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน

๓.๒ ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ที่เกิดจากการทำกิจกรรมทางการเกษตร ใน ศพก.)

๑) เกิดการอนุรักษ์ดิน โดยส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยพืชสด น้ำหมักแถมโมและน้ำหมักพืชสมุนไพรแทนการใช้ปุ๋ยเคมี

๒) เกิดการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ โดยมีการปรับเปลี่ยนระบบการกักเก็บน้ำจากการร่อนน้ำฝนมาขุดสระและทำธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อใช้ในฤดูแล้ง และส่งเสริมการใช้ระบบน้ำแบบसानน้ำหยด

๓) เกิดการจัดการของเสียทางการเกษตรอย่างมีระบบ โดยมีการส่งเสริมการนำเศษวัสดุเหลือใช้มาทำปุ๋ยหมักหรืออาหารสัตว์และยังเป็นการลดการเผาอีกประการหนึ่ง

๔) เกิดการอนุรักษ์การใช้พื้นที่ที่ทนทานต่อโรคและพันธุ์ที่รับรองในพื้นที่ชุมชน

๔. ผลสำเร็จการทำงานให้ชุมชนในฐานะ ศพก. ที่เป็นเชิงประจักษ์

๔.๑ ผลสำเร็จการปฏิบัติงานในฐานะ ศพก. เป็นที่ประจักษ์

๔.๑.๑ มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของพื้นที่

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ตำบลเลาขวัญ แห่งนี้มีบทบาทในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของพื้นที่อย่างเป็นระบบ ได้แก่ ข้อมูลชนิดพืชที่ปลูก พื้นที่เพาะปลูกต่อราย ข้อมูลด้านดินและแหล่งน้ำ ต้นทุนการผลิตต่อไร่ ปริมาณผลผลิตเฉลี่ย รวมถึงรายได้ของเกษตรกรในแต่ละฤดูการผลิต โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจหลักของพื้นที่ เช่น มันสำปะหลัง ข้าว และพืชผัก จากการลงพื้นที่และประสานงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ได้อย่างถูกต้อง เช่น ความเหมาะสมของดินกับพืชที่ปลูก การเข้าถึงแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และการประเมินศักยภาพการผลิตของแต่ละครัวเรือน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ถูกนำไปใช้ในการวางแผนกิจกรรมของศูนย์ เช่น การกำหนดหลักสูตรอบรม การสาธิตเทคโนโลยีการผลิต และการให้คำแนะนำเฉพาะรายแก่เกษตรกรในพื้นที่

นอกจากนี้ ยังได้นำข้อมูลพื้นฐานไปใช้ในการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของพืชแต่ละชนิด เพื่อเสนอเป็นทางเลือกให้เกษตรกรในการปรับเปลี่ยนการผลิตให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากรที่มีอยู่ และความต้องการของตลาด ส่งผลให้เกษตรกรในพื้นที่สามารถวางแผนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดความเสี่ยง และเพิ่มรายได้ได้อย่างยั่งยืน

๔.๑.๒ การให้บริการในการเป็นจุดอบรม ศึกษาดูงาน และเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ตำบลเลาขวัญ ได้จัดให้มีกิจกรรมถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์แก่เกษตรกรและผู้สนใจจากทั้งในและนอกพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดอบรมตามหลักสูตรที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ เช่น การผลิตมันสำปะหลังอย่างมีประสิทธิภาพ การทำน้ำหมักชีวภาพจากแฉะโม การจัดการดินและน้ำ และการเลี้ยงปลาน้ำจืด เป็นต้น

ศพก. ดำเนินการในรูปแบบของ **การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม** โดยเน้น “เรียนรู้จากของจริงในพื้นที่จริง” ผ่านกิจกรรม **ฝึกปฏิบัติ (Learning by Doing)** และการสาธิตในแปลงเรียนรู้ โดยใช้เกษตรกรต้นแบบเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ซึ่งช่วยให้ผู้เข้าร่วมสามารถเข้าใจและเห็นภาพกระบวนการต่าง ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ศูนย์ฯ ยังเป็นแหล่งศึกษาดูงานให้กับหน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษา กลุ่มเกษตรกร และเครือข่ายจากพื้นที่อื่น ๆ ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน โดยมีการจัดเตรียมเอกสารประกอบความรู้ คู่มือการเรียนรู้ และสื่อมัลติมีเดีย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ในฐานประธานศูนย์เรียนรู้ฯ ยังได้ทำหน้าที่เป็น **วิทยากรถ่ายทอดความรู้** ในหลายเวที ทั้งระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อส่งเสริมและขยายผลองค์ความรู้จากศูนย์ฯ ไปยังเกษตรกรในวงกว้างให้เกิดการนำไปใช้จริงในพื้นที่ของตนเอง ส่งผลให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง และสนับสนุนการพัฒนาภาคเกษตรกรรมในระดับชุมชนอย่างยั่งยืน

๔.๑.๓ การให้บริการด้านการแก้ไขปัญหา เป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ รวมถึงการรับเรื่องร้องเรียนในพื้นที่

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ตำบลเลาขวัญ ทำหน้าที่เป็นจุดให้บริการด้านคำปรึกษาและการแก้ไขปัญหาทางการเกษตรให้กับเกษตรกรในพื้นที่ โดยเปิดโอกาสให้เกษตรกรสามารถเข้ามาปรึกษาหารือ พูดคุย และขอคำแนะนำในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าเกษตร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเลือกพันธุ์พืช การจัดการดิน ปุ๋ย น้ำ การควบคุมโรคและแมลงศัตรูพืช การวางแผนการผลิต หรือการตลาดผลผลิตโดยมีการให้คำแนะนำที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของแต่ละราย รวมถึงการแนะนำวิธีการ

แก้ปัญหาที่สอดคล้องกับหลักวิชาการและแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง หากพบปัญหาที่เกินขีดความสามารถหรือจำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ศูนย์ฯ จะดำเนินการ **ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง** เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ ศูนย์วิจัยและพัฒนา หรือหน่วยงานภาคีอื่น ๆ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างตรงจุดและรวดเร็ว

นอกจากนี้ ศูนย์ฯ ยังรับเรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร หรือข้อขัดแย้งในชุมชนที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เช่น น้ำหรือพื้นที่ทำกิน โดยจะดำเนินการพูดคุยไกล่เกลี่ยเบื้องต้น หรือประสานไปยังผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อหาทางออกร่วมกันอย่างเหมาะสม จากการทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ ศพก. เป็นที่ยอมรับและเชื่อมั่นของเกษตรกรในพื้นที่ในฐานะแหล่งให้บริการองค์ความรู้ที่เข้าถึงง่าย เป็นมิตร และสามารถพึ่งพาได้ในทุกสถานการณ์

๔.๑.๔ การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวิชาการเกษตร

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ตำบลเลาขวัญ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรและเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรในพื้นที่ โดยจัดให้มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งผ่านระบบไลน์กลุ่มเครือข่ายเกษตรกร และการประชุมประจำเดือนของชุมชน เพื่อให้ข่าวสารสามารถเข้าถึงเกษตรกรได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุม ซึ่งเนื้อหาของข่าวสารที่เผยแพร่ประกอบด้วย

- การแจ้งเตือนโรคและแมลงศัตรูพืชในแต่ละช่วงฤดูกาล
- ข้อมูลด้านการวิเคราะห์ดิน การเลือกใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์
- แนวทางการใช้ปุ๋ยชีวภาพ น้ำหมัก และสารชีวภัณฑ์
- แนวโน้มราคาผลผลิตทางการเกษตร
- การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น โครงการช่วยเหลือเกษตรกร การขึ้นทะเบียนเกษตรกร

และการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมต่าง ๆ

๔.๑.๕ การขยายผลองค์ความรู้สู่การปฏิบัติของเกษตรกร (มีช่องทางในการขยายผลอย่างไร เกษตรกรในชุมชน หรือเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้อย่างไร และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติอย่างไร)

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอเลาขวัญมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการเกษตรสู่เกษตรกรในพื้นที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงและปฏิบัติได้จริง โดยเน้นการจัดกิจกรรมอบรมให้กับเกษตรกร ผู้นำจากศูนย์เครือข่าย ศพก. ในแต่ละตำบล การเรียนรู้ผ่านแปลงเรียนรู้ของศูนย์ฯ รวมถึงกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรต้นแบบทั้งในพื้นที่และต่างพื้นที่ เพื่อเปิดมุมมองและประสบการณ์ใหม่ ๆ

ผลจากการดำเนินงานดังกล่าว ทำให้เกษตรกรที่เข้าร่วมสามารถนำองค์ความรู้ไปปรับใช้กับการผลิตของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการเปลี่ยนแปลงแนวคิด พฤติกรรม และวิธีการทำเกษตรจากรูปแบบเดิม ๆ หันมาใช้แนวทางที่เน้นการวางแผนการผลิตอย่างเป็นระบบ ลดต้นทุน และตอบสนองความต้องการของตลาดมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การลดการใช้สารเคมีด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพ และการปรับปรุงการจัดการพื้นที่ให้เหมาะสมกับชนิดพืชที่ปลูก

จากการนำองค์ความรู้ไปใช้จริงในพื้นที่ ส่งผลให้เกษตรกรมีผลผลิตเพิ่มขึ้น ลดต้นทุนการผลิต และมีรายได้สุทธิมากขึ้น ทำให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จยังสามารถถ่ายทอดประสบการณ์และองค์ความรู้ของตนเองไปสู่เกษตรกรรายอื่น ๆ เป็นการขยายผลต่อยอดความรู้ที่ยั่งยืน สร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ในชุมชนและเกิดความมั่นคงในอาชีพเกษตรกรรม

๔.๑.๖ การมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับชุมชน หรือหน่วยงานในพื้นที่ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอเลาขวัญ มีบทบาทในการเป็น ศูนย์กลางการประสานความร่วมมือระหว่างเกษตรกร ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อร่วมกันพัฒนางาน ส่งเสริมการเกษตรให้ตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรอย่างแท้จริง โดยมีกระบวนการดำเนินงาน ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนตั้งแต่การวางแผน กำหนดกิจกรรม ไปจนถึงการติดตามและประเมินผล

ตัวอย่างของความร่วมมือที่สำคัญ ได้แก่ การจัดกิจกรรมฝึกอบรมเกษตรกรร่วมกับสำนักงานเกษตร อำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยี (Field Day) และใช้พื้นที่ของศูนย์ฯ เป็น แหล่งเรียนรู้และฝึกทักษะอาชีพทางการเกษตร นอกจากนี้ ศพก. ยังสนับสนุนให้เกษตรกรในชุมชนมีส่วนร่วมใน การพัฒนาแปลงเรียนรู้ การจัดทำข้อมูลแปลงเกษตรแปลงใหญ่ ตลอดจนการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมแก้ไขปัญหา ด้านการเกษตรในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

๔.๑.๗ บทบาทในการเป็นประธานคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อย่างไรบ้าง

นายสวอง เหมกุล ซึ่งเป็นเกษตรกรต้นแบบและเป็นผู้บริหารจัดการศพก. ได้แสดงบทบาทความเป็นผู้นำในฐานะแกนหลักของศูนย์ฯ อย่างชัดเจน ดังนี้

๑) ขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์ฯ

ภายหลังการกำหนดแนวทางพัฒนาและเป้าหมายของศูนย์ฯ ได้มีการจัดประชุมคณะกรรมการอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง เพื่อร่วมกันวางแผน จัดทำข้อเสนอขอรับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ เอกชน หรือ รัฐวิสาหกิจ สำหรับกิจกรรมที่ยังขาดแคลน เมื่อได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จะมีการมอบหมายหน้าที่ให้คณะกรรมการควบคุม ดูแล และจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย รวมถึงค่าบำรุงรักษา ค่าน้ำ ค่าไฟ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ให้สามารถตรวจสอบได้อย่างโปร่งใส และเป็นปัจจุบัน

๒) วางแผนและถ่ายทอดองค์ความรู้

มีการวางแผนการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยใช้ทีมงานภายในศูนย์ฯ รวมถึงเกษตรกรต้นแบบที่ผ่านการอบรมและมีประสบการณ์จริง เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ ผ่านกิจกรรมอบรม เวิร์กช็อป และแปลงเรียนรู้ นอกจากนี้ยังประสานวิทยากรจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายต่าง ๆ เข้ามาเสริมองค์ความรู้ในประเด็นเฉพาะทาง

๓) การให้บริการและทำกิจกรรมกับเกษตรกร

ศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นจุดศูนย์กลางในการรับฟังปัญหาและให้บริการเกษตรกร โดยมีคณะกรรมการคอย ประสานงาน ตอบคำถาม แนะนำแนวทางแก้ไขปัญหา และให้ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร รวมถึงเป็นพื้นที่พบปะ แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเกษตรกร อาสาสมัครเกษตรประจำหมู่บ้าน (อกม.) และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

๔) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

จากเดิมที่ศพก. เลาขวัญ เป็นศูนย์บริการเพียงจุดเดียว ได้มีการขยายเครือข่ายไปสู่ตำบลและหมู่บ้าน ต่าง ๆ ทั่วอำเภอ โดยแต่ละเครือข่ายจะเน้นกิจกรรมการเรียนรู้เฉพาะด้าน เช่น ด้านพืช ดิน ปุ๋ย การแปรรูป ฯลฯ เพื่อให้ ครอบคลุมทุกกิจกรรมทางการเกษตรในพื้นที่อย่างทั่วถึง

๕) การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูล

การประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์ฯ ดำเนินการผ่านหลายช่องทาง เช่น หอกระจายข่าวประจำ หมู่บ้าน ศูนย์บริการศัตรูพืชชุมชน ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน เครือข่ายเกษตรกร และการบอกต่อแบบปากต่อปาก ในชุมชน เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและทั่วถึง

๖) การบูรณาการและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ

ในฐานะประธานฯ ได้ดำเนินการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ ปศุสัตว์ ที่ดิน และหน่วยงานวิชาการต่าง ๆ เพื่อให้การสนับสนุนองค์ความรู้ ปัจจัยการผลิต และช่วยเหลือเกษตรกรในการแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด โดยอาศัยความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน

๔.๒ ความภาคภูมิใจในการเป็น ศพก.

๔.๒.๑ ความภาคภูมิใจในการดำเนินงานเป็น ศพก. ในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเกษตรในชุมชน

การดำเนินงานในฐานะการเป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ตัวผมถือว่าเป็นภารกิจที่มีคุณค่าและน่าภูมิใจอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคการเกษตรในระดับชุมชนด้วยความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ฯ และการได้เห็นเกษตรกรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำอาชีพเกษตรกรรม โดยการนำเอาความรู้ที่ได้รับจากศูนย์เรียนรู้ฯ มาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเองจนเกิดผลลัพธ์ที่ดีทั้งด้านผลผลิต รายได้ และคุณภาพชีวิต นอกจากนี้เกษตรกรในพื้นที่เกิดการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายและพัฒนาชุมชนโดยใช้เกษตรเป็นจุดเริ่มต้นและแรงผลักดันและสิ่งที่ทำให้ตัวผมภูมิใจมากกว่านั้น คือ รอยยิ้มและความเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรรวมถึงการมองเห็นชุมชนของตัวเองเติบโตและเข้ม

๔.๒.๒ ความเป็นผู้นำและความเป็นจิตอาสา

๑) ความเป็นผู้นำชุมชนในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ

การดำเนินงานในฐานะที่เป็นประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้นำชุมชนอย่างแท้จริง ในแง่ของการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมโดยมิได้มุ่งเน้นถึงประโยชน์ส่วนตน อาทิเช่น

- หมอพืชชุมชน
- เกษตรกรต้นแบบด้านการปลูกมันสำปะหลัง
- ครูบัญชีอาสา
- รองประธานแปลงใหญ่มันสำปะหลัง หมู่ที่ ๘ ต.หนองฝ้าย อ.เลาขวัญ
- อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน
- วิทยากรประจำศูนย์ฯ
- ประธานสภาองค์กรบริหารส่วนตำบลหนองฝ้าย
- สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองฝ้าย
- ประธานกรรมการศึกษานอกโรงเรียน
- ประธานกองทุนหมู่บ้าน
- หมอดินอาสา

ซึ่งหน้าที่เหล่านี้ถือเป็นความภาคภูมิใจอย่างยิ่งเพราะสิ่งเหล่านี้สะท้อนจิตวิญญาณของการให้และการอุทิศตน อีกทั้งยังเป็นเกียรติที่ได้รับการแต่งตั้งจากหน่วยงานภาครัฐ และที่เกิดจากความเชื่อใจของเกษตรกรในพื้นที่ให้ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยงานและชุมชนพร้อมทั้งด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้การเป็นพี่เลี้ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพและถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานเพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

๒) การเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม

การทำหน้าที่เป็นประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) นั้นไม่ใช่เพียงแค่เป็นตัวประกอบของศูนย์เรียนรู้ฯ เท่านั้นแต่หมายถึงการเป็นผู้เสียสละช่วยเหลือสังคมและสร้างประโยชน์ให้กับคนในชุมชนทั้งในด้านเวลา กำลังกาย กำลังใจ และทรัพยากรส่วนตัวเพื่อให้คนในชุมชนมีโอกาสได้รับความรู้ที่เหมาะสม ทันสมัยและเกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้จริง

๕. ข้อคิดประจำตัวในการทำงาน

“ไม่ใช่แค่การเป็นผู้นำ แต่ต้องเป็นผู้ฟังและผู้ลงมือทำ” เพราะสิ่งที่เกษตรกรเชื่อมั่น ไม่ใช่คำพูด แต่คือสิ่งที่เขาเห็นเราทำจริง จึงตั้งใจทำงานด้วยหัวใจของคนทำงานเพื่อส่วนรวม โดยมีแนวคิดสำคัญเป็นหลักยึด

๑. ผู้นำที่ดี ต้องเสียสละและมุ่งมั่น ทำเพื่อสังคม เพื่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร
๒. ฟังธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า ดินดี น้ำดี บริหารจัดการดี คือหัวใจของการเพาะปลูกพร้อมส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง และการเกื้อกูลกันในชุมชนเกษตร

ส่วนที่ ๔ ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน

๑. ดำเนินงานถอดบทเรียน โดย (ระบุผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานถอดบทเรียน)

นายสวอง เหมกุล ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอเลาขวัญ
สำนักงานเกษตรอำเภอเลาขวัญร่วมกับสำนักงานเกษตรจังหวัดกาญจนบุรี

นายวีรธรรม ชูใจ	เกษตรอำเภอเลาขวัญ
นางสาวอริสรา กุศลทร	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
นางสาวจิตราภักษ์ แสงอรุณ	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
นายปิยะวัฒน์ ทองแท่งใหญ่	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
นางสาวระวีวรรณ เอี่ยมทอง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
นายทศวรรษ แผนสมบูรณ์	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
นางสาวเดือนฉาย ปัญญาวุฒิวิรุฬ	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

๒. กระบวนการถอดบทเรียน/เครื่องมือที่ใช้

ในการถอดบทเรียนจากประสบการณ์ของเกษตรกรต้นแบบ เน้นใช้กระบวนการที่ช่วยสะท้อนทั้งแนวคิด วิธีการทำงาน และบทเรียนที่ได้จากการลงมือทำจริง โดยจะเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ของเรื่องที่จะถอดบทเรียนก่อน เช่น ต้องการเรียนรู้เรื่องการทำเกษตร การใช้เทคโนโลยีในการประกอบการทำการเกษตร การลดต้นทุนการผลิต หลังจากนั้น ได้วางแผนรูปแบบการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบตัวต่อตัว การพูดคุยแลกเปลี่ยนผ่าน วงสนทนากลุ่ม (Focus Group) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) รวมถึง การจัดทำ Mind Map เพื่อสรุปแนวคิดสำคัญให้เห็นภาพรวมชัดเจน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ถ่ายทอดองค์ความรู้ กลับไปสู่ศูนย์ ศพก. และเกษตรกรในชุมชน ผ่านกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ เช่น การอบรม เวิร์กช็อป การสาธิตในพื้นที่จริง ซึ่งช่วยให้เกษตรกรรายอื่นนำไปปรับใช้กับพื้นที่ของตัวเอง และยังช่วยเชื่อมโยง เครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนเติบโตไปด้วยกัน

๓. ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน

ทีมถอดบทเรียนอาจยังขาดทักษะในการตั้งคำถามเชิงลึก หรือการสรุปเนื้อหาให้อยู่ในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและใช้งานต่อได้จริง รวมถึงบางครั้งยังขาดเวทีแลกเปลี่ยนหรือการฝึกอบรมด้านเทคนิคเฉพาะทางที่เกี่ยวข้องกับการถอดบทเรียน เช่น การวิเคราะห์ข้อมูล หรือการเขียนรายงานให้เป็นระบบ ข้อเสนอแนะก็คือ ควรมีการจัด อบรมเพิ่มเติมให้กับทีมถอดบทเรียน เช่น การฝึกเทคนิคการสัมภาษณ์ หรือการเขียนถอดบทเรียนให้น่าอ่าน การบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นในพื้นที่ที่จะช่วยเติมเต็มการถอดบทเรียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

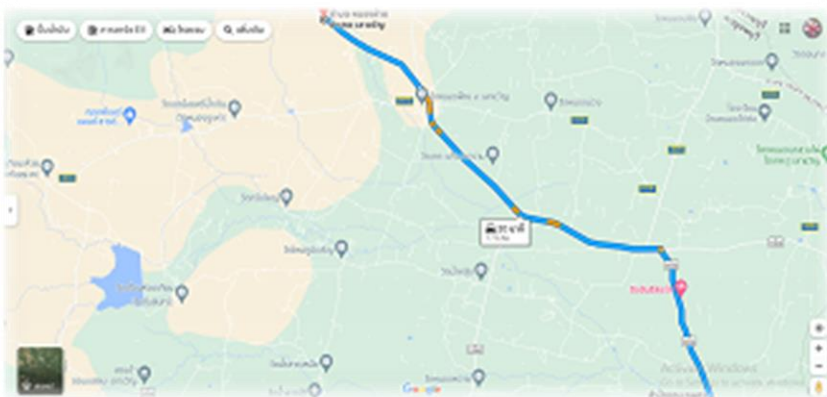

ภาคผนวก

แผนที่แสดงที่ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
และเครือข่าย ศพก. อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

แผนที่ และ QR Code การเดินทางไป ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

**แผนผัง ศพก.หนองฝ้าย ต.หนองฝ้าย
อ.เลาขวัญ จ.กาญจนบุรี**

- อาคาร ศพก.
- น้อยหน้า
- สระน้ำ
- แปลงหญ้าเลี้ยงสัตว์
- มั่นสำปะหลัง
- โรงเลี้ยงสัตว์